

فضاهای عمومی شهری؛ ارتقاء کیفیت زندگی اجتماعی انسان معاصر

سیده مهسا موسوی قراری

دانشجوی کارشناسی ارشد معماری دانشگاه آزاد اورمیه،

seyedemahsa_moosavi@yahoo.com

چکیده:

در قرن اخیر رشد شتابان و بدون برنامه ریزی شهر و شهرنشینی و توسعه روز افزون جوامع انسانی، از مشخصه های اکثر کشورهای در حال توسعه است. نتیجه این رشد بدون برنامه ریزی هم از دیدگاه انسانی و هم محیطی، نا هماهنگی های کالبدی و غیر کالبدی را با خود به همراه آورده است و باعث پیشی گرفتن پدیده شهرنشینی فیزیکی بر شهرنشینی فرهنگی شده است. فرسودگی و تخریب کالبدی، از بین رفتن فضاهای شهری و آسیب های اجتماعی، آشفتگی ها و نابسامانی هایی را در شهرها ایجاد کرده است. از طرفی تمایل کشورهای در حال توسعه به صنعتی شدن و پیشرفت و توسعه صنایع مشکلات متعدد روحی و روانی را پدید آورده که ناشی از عدم شناخت و کم توجهی به محیط و عوامل تاثیر گذار آن بر انسان و همچنین تاثیر انسان و مصنوعات او بر محیط شده است. انسان امروزی دیگر مانند گذشته حس مسئولیت نسبت به شهر خود، جامعه و هم نوع خود را تجربه نمیکند. انسان همواره از شهری یاد می کند که در آن برای او از محیط عاطفی نشانی نیست، از نظارت اجتماعی اثری پیدا نمی شود و روابط انسانی در آن به حداقل رسیده است. گرفتگی و آلوده در زندگی شهری امروز نشان می دهد که باید به فعالیت و تحرک اجتماعی و فرهنگی در شهر و فضای عمومی توجه داشت. حال با توجه به سطح گسترده رشد و توسعه از سویی و کم رنگ شدن نقش فضاهای عمومی در الگوی شهرسازی معاصر از سویی دیگر، طرح این مسئله ضروری می نماید که طراحان می توانند با طراحی، برنامه ریزی و تقویت محیط و عرصه های شهر، فضا و مکان های عمومی و با در نظر گرفتن تغییر عادت ها و فرهنگ ها و جوامع انسانی محیط های پاسخ ده همخوان با نیازهای انسان امروزی را خلق کنند که راه حلی برای مقابله با مشکلات و کمبودهای شهروند معاصر و شهر رو به توسعه باشد و از این طریق به کاستن باری از مشکلات روحی و روانی و اجتماعی که دستاورد زندگی امروز است بپردازند. در این نوشتار سعی گردیده ابتدا با بررسی ارتباط سه گانه بین شهر، انسان و تعاملات اجتماعی، که یکی از نیازهای ابتدایی و اساسی انسان برای بقاست و سپس لزوم توجه به عرصه های عمومی که همواره از گذشته به عنوان قلب تپنده شهر یاد میشوند مورد توجه قرار گیرند و از این طریق به درک اهمیت فضاها و عرصه های عمومی در شهر و نقش آن در ارتقاء سرمایه اجتماعی در ساختار شهری معاصر واقف شد.

واژه های کلیدی: فضای شهری، فضای عمومی، اجتماعات، تعاملات اجتماعی

مقدمه:

تاریخ شهر نشان می دهد که در گذشته علی رغم وجود مشکلات زندگی شهری، زندگی انسان طبیعی تر بوده، در نتیجه شهرهای قدیمی شکل انسانی تر به خود گرفته است. لذا فضاهای شهری و معماری شهرهای قدیمی بهترین آزمایشگاه فراگیری و ادراک است. فضای عمومی شهر جایی است که رابطه تعاملی با یکدیگر برقرار می شود و در این فضاهاست که مفهوم شهروندی شکل گرفته و معنا پیدا می کند و تجربه روابط چهره به چهره و تعامل را برای همگان و حتی اعضای یک خانواده، میسر میسازد. فضاهای عمومی شهرها است که سبب رونق حیات اجتماعی و مدنی شهر شده و به تبع آن اساسی ترین نیاز انسان، یعنی نیاز به زندگی اجتماعی و کنش های متقابل را مرتفع می سازد. چنین فضاهایی امکان کالبد یافتن اندیشه ها، بروز رفتارهای اجتماعی و شکل گیری مشارکت اجتماعی مردمی را فراهم آورده و روابط شهروندی را تسهیل می نماید و به مکان های کار، تفریح، تبادل اطلاعات، تظاهرات اجتماعی - فرهنگی - سیاسی و اقتصادی جامعه تبدیل می شوند. مکان بروز مخالفت ها و موافقت ها و نمایش های شهری، مکان برگزاری جشن ها و سوگواری های ملی مذهبی و دیگر حوادث و اتفاقات شهری. فضای شهری به سبب حادثه ها و واقعه ها از سویی و عناصر کالبدی خود از سوی دیگر، خاطره انگیز می شود. از طرفی دیگر انسان همواره موجودی اجتماعی است که جامعه پذیری وی جز در فضا، مکان، عرصه های عمومی صورت نمی پذیرد. انسان علاوه بر نیاز به مسکن،